FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT JÁN MAZÁK

föredraget den 17 april 2008 [1]

I — Inledning

1. Coop de France Bétail et Viande, tidigare Fédération Nationale de la Coopération Bétail et Viande (nedan kallad FNCBV) (mål C-101/07 P) och Fédération Nationale des Syndicats d'Exploitants Agricoles (nedan kallad FNSEA), Fédération Nationale Bovine (nedan kallad FNB), Fédération Nationale des Producteurs de Lait (nedan kallad FNPL) och Jeunes Agriculteurs (nedan kallad JA) (mål C-110/07 P) (nedan kallade klagandena) har överklagat förstainstansrättens dom (första avdelningen) av den 13 december 2006 i de förenade målen FNCBV och FNSEA m.fl. mot kommissionen [2] (nedan kallad den överklagade domen), i vilken förstainstansrätten i huvudsak bekräftade kommissionens beslut nr 2003/600/EG av den 2 april 2003 om ett förfarande enligt artikel 81 i EG-fördraget (Ärende COMP/C.38.279/F3 – Franskt nötkött) [3] (nedan kallat det omtvistade beslutet) och ålade klagandena böter för att ha överträtt artikel 81.1 EG, genom att ingå avtal som syftade till importstopp för nötkött till Frankrike och fastställande av ett minimipris för vissa kategorier av nötkreatur.

1 — Originalspråk: engelska.

2 — Förstainstansrättens dom av den 13 december 2006 i de förenade målen T-217/03 och T-245/03, FNCBV och FNSEA m.fl. mot kommissionen (REG 2006, s. II-4987).

3 — EUT L 209, s. 12.

II — Bakgrund till överklagandet

A — *Tillämpliga bestämmelser*

2. Artikel 15.2 i rådets förordning nr 17 [4] har följande lydelse:

”Kommissionen får ålägga företag och företagssammanslutningar böter om lägst ettusen [euro] och högst en miljon [euro], eller ett

4 — Förordning av den 6 februari 1962, Första förordningen om tillämpning av … artiklar[na] [81 EG] och [82 EG] (EGT 13, s. 204; svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 8). Det omtvistade beslutet antogs före ikraftträdandet av rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget (EGT L 1, 2003, s. 1) och antagandet av kommissionens nya riktlinjer för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 23.2 a i förordning nr 1/2003 (EUT C 210, 2006, s. 2). I artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 anges att ”[k]ommissionen får genom beslut ålägga företag och företagssammanslutningar böter, om de uppsåtligen eller av oaktsamhet a) överträder artikel 81 eller artikel 82 i fördraget,... För varje företag och företagssammanslutning som deltagit i överträdelsen får böterna inte överstiga 10 procent av föregående räkenskapsårs sammanlagda omsättning. *Om en sammanslutnings överträdelse har samband med dess medlemmars verksamhet, får böterna inte överstiga 10 procent av summan av den sammanlagda omsättningen hos varje medlem med verksamhet på den marknad som påverkas av sammanslutningens överträdelse*” (min kursivering).

högre belopp som dock inte får överstiga tio procent av föregående räkenskapsårs omsättning för varje företag som har deltagit i överträdelsen genom att uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) överträda bestämmelserna i … artikel [81].1 eller artikel [82] [EG], …

När bötesbeloppet fastställs skall hänsyn tas både till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått.”

3. I kommissionens riktlinjer för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget [5] (nedan kallade riktlinjerna) fastställs en metod för att bestämma beloppet på sådana böter. I punkt 5 c i riktlinjerna anges att ”[i] ärenden där företagssammanslutningar ifrågasätts är det viktigt att besluten i största möjliga mån riktar sig till de företag som ingår i sammanslutningen och att dessa företag döms till böter individuellt. Om detta förfarande inte är möjligt (t.ex. om sammanslutningen har flera tusen medlemmar) … kommer företagssammanslutningen att dömas till ett samlat bötesbelopp som är beräknat i enlighet med de principer som anges ovan men som motsvarar de sammanlagda individuella böter som skulle ha dömts ut för var och en av medlemmarna i sammanslutningen.”

B — *Bakgrund och förfarande*

4. Klaganden i mål C-101/07 P, FNCBV, utgörs av 300 producentkooperativ inom uppfödning av nötkreatur, svin och får samt 30 kooperativ eller företag med slakterier och tillverkning av köttprodukter i Frankrike. Klagandena i mål C-110/07 P, det vill säga FNSEA, FNB, FNPL och JA, är sammanslutningar bildade enligt fransk rätt. FNSEA är den största franska jordbruksorganisationen. I FNSEA ingår dessutom specialförbund, som företräder de olika producentintressena, däribland FNB och FNPL. JA representerar jordbrukare som är yngre än 35 år.

5. Det konkurrensärende som har föranlett överklagandena i dessa mål har sin bakgrund i den så kallade andra galna ko-sjukekrisen. Från och med oktober 2000 upptäcktes nya fall av bovin spongiform encefalopati, även kallad galna ko-sjukan, i flera medlemsstater.

5 — EGT C 9, 1998, s. 3.

Samtidigt drabbades fårbesättningar i Förenade kungariket av mul- och klövsjuka. Denna situation inverkade på köttkonsumtionen i Europa och ledde till en kris i nötköttssektorn. Gemenskapsinstitutionerna beslutade om en rad åtgärder för att bekämpa krisen, men dessa ansågs otillräckliga av de franska jordbrukarna. I september och oktober 2001 var relationerna mellan uppfödare och slakterier i Frankrike särskilt spända. Grupper av uppfödare stoppade lastbilar olagligen för att kontrollera det transporterade köttets ursprung och utsatte slakterier för blockad. I vissa fall utmynnade aktionerna i materiell förstörelse och förstörelse av kött. För att avbryta slakteriblockaderna krävde de demonstrerande uppfödarna åtaganden från slakterierna, bland annat att de skulle avbryta importen och tillämpa en prislista som fastställts av jordbruksföreningarna.

6. I oktober 2001 hölls flera möten mellan de organisationer som företrädde nötkreatursuppfödarna [6] och de som företrädde slakterierna [7]. Efter ett möte den 24 oktober 2001, som anordnats på begäran av den franska jordbruksministern, ingicks ett avtal mellan de sex organisationerna, det vill säga FNSEA, FNB, FNPL, JA, FNCBV och FNICGV.

7. Avtalet bestod av två delar. Den första delen gällde ett ”tidsbegränsat åtagande om importstopp” för nötkött. Den andra delen innebar ett ”åtagande om att tillämpa prislistan på köp fritt slakteri av utslagskor”. Avtalet innehöll bland annat en lista på kilopriser för slaktkroppar av vissa kategorier av kor. Avtalet skulle träda i kraft den 29 oktober 2001 och tillämpas till och med slutet av november 2001.

8. Den 30 oktober 2001 sände kommissionen en skrivelse till de franska myndigheterna med en begäran om upplysningar om avtalet av den 24 oktober 2001. Den 9 november 2001 svarade de franska myndigheterna på kommissionens begäran om upplysningar av den 30 oktober 2001. Den 9 november 2001 sände kommissionen begäranden om upplysningar till FNSEA, FNB, FNPL, JA och FNICGV i enlighet med artikel 11 i förordning nr 17. De fem organisationerna svarade på begärandena om upplysningar den 15 och den 23 november 2001. Den 26 november 2001 sände kommissionen en formell underrättelse till FNSEA, FNB, FNPL, JA, FNCBV och FNICGV om att de sakförhållanden som den fått kännedom om innebar en överträdelse av gemenskapens konkurrensregler, och anmodade organisationerna att inkomma med sina synpunkter och förslag senast den 30 november 2001. Den 17 december 2001 genomförde kommissionen undersökningar i lokalerna hos några av organisationerna i enlighet med artikel 14.2 i förordning nr 17. Den 24 juni 2002 antog kommissionen

6 — FNSEA, FNB, FNPL och JA.

7 — Fédération Nationale de l'Industrie et des Commerces en Gros des Viandes (nedan kallad FNICGV) och FNCBV. FNICGV är inte part i det förevarande förfarandet, och den talan som FNICGV väckte vid förstainstansrätten avvisades genom beslut av den 9 november 2004.

ett meddelande om invändningar riktat till FNSEA, FNB, FNPL, JA, FNCBV och FNICGV, vilka inkom med skriftliga synpunkter på meddelandet mellan den 23 september och den 4 oktober 2002. Organisationerna hördes den 31 oktober 2002.

C — *Det omtvistade beslutet*

9. Kommissionen antog det omtvistade beslutet den 2 april 2003. I enlighet med det omtvistade beslutet har klagandena och FNICGV överträtt artikel 81.1 EG genom att den 24 oktober 2001 ingå ett skriftligt avtal för att fastställa ett lägsta inköpspris för vissa kategorier av nötkreatur och stoppa importen av nötkött till Frankrike, samt genom att i slutet av november och början av december 2001 ingå ett muntligt avtal med samma syfte, som gällde sedan det skriftliga avtalet hade löpt ut.

10. Med beaktande av överträdelsens art och den relevanta marknadens geografiska utsträckning betecknades överträdelsen som mycket allvarlig. För att fastställa organisationernas respektive ansvar beaktade kommissionen förhållandet mellan beloppet för de årliga medlemsavgifter som den viktigaste jordbruksorganisationen, det vill säga FNSEA, uppbar och beloppet för de årliga medlemsavgifter som var och en av de övriga jordbruksorganisationerna uppbar. Då överträdelsen var av kort varaktighet höjde kommissionen inte böternas grundbelopp. Kommissionen tog också hänsyn till flera försvårande respektive förmildrande omständigheter för de sex organisationerna och justerade böternas grundbelopp efter dessa omständigheter.

11. Artikel 1 i det omtvistade beslutet har följande lydelse:

”[FNSEA], [FNB], [FNPL], [JA], [FNICGV] och [FNCBV] har överträtt artikel 81.1 [EG] genom att den 24 oktober 2001 ingå ett avtal som hade till syfte att stoppa importen av nötkött till Frankrike och att fastställa ett minimipris för vissa kategorier av djur och genom att muntligt komma överens om ett liknande avtal i slutet av november och början av december 2001.

Överträdelsen började den 24 oktober 2001 och hade verkningar åtminstone till och med den 11 januari 2002.”

12. I artikel 2 i det omtvistade beslutet anges bland annat att de organisationer som nämns i artikel 1 omedelbart ska upphöra med överträdelsen. Genom artikel 3 i det omtvistade beslutet ålades FNSEA, FNB, JA, FNPL, FNICGV och FNCBV böter på 12 miljoner euro, 1,44 miljoner euro, 600 000 euro, 1,44 miljoner euro, 720 000 euro respektive 480 000 euro.

D — *Förfarandet vid förstainstansrätten*

13. FNCBV väckte, genom ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 19 juni 2003 och registrerades under målnummer T-217/03, talan mot det omtvistade beslutet. Även FNSEA, FNB, FNPL och JA väckte, genom ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 20 juni 2003 och registrerades under målnummer T-245/03, talan mot det omtvistade beslutet. Sökandena i målen T-217/03 och T-245/03 yrkade att det omtvistade beslutet skulle ogiltigförklaras och i andra hand att de böter de ålagts skulle upphävas eller sättas ned. Frankrike ansökte om att få intervenera i vart och ett av målen T-217/03 och T-245/03 till stöd för sökandenas yrkanden, och genom beslut av den 6 november 2003 biföll ordföranden på förstainstansrättens femte avdelning denna begäran. Den 3 april 2006 beslutade ordföranden på förstainstansrättens första avdelning, efter att ha hört parterna, att målen T-217/03 och T-245/03 skulle förenas.

14. Den 13 december 2006 avkunnade förstainstansrätten (första avdelningen) sin dom i de förenade målen T-217/03 och T-245/03. Förstainstansrätten ogillade samtliga grunder som åberopats av sökandena i de förenade målen, utom två. Förstainstansrätten fann för det första att kommissionen hade åsidosatt sin motiveringsskyldighet, eftersom den inte hade angett i det omtvistade beslutet att den hade beaktat omsättningen för sökandenas basmedlemmar vid kontrollen av att böterna inte överskred den övre gräns på 10 procent som föreskrivs i artikel 15.2 i förordning nr 17, och inte heller hade redogjort för de omständigheter som rättfärdigade att den beaktade medlemmarnas sammanlagda omsättning. Eftersom förstainstansrätten emellertid fann att kommissionen hade rätt att beakta omsättningen för sökandenas basmedlemmar för beräkningen av det övre gränsvärdet, under förutsättning att medlemmarna var verksamma på de marknader som påverkats av de överträdelser som beivrats genom det omtvistade beslutet, ansåg den att den bristande motiveringen under dessa omständigheter inte skulle leda till ogiltigförklaring av beslutet, eftersom detta enbart skulle medföra att ett nytt beslut antas som är identiskt i sak med det som har ogiltigförklarats, och inte heller till ändring av bötesbeloppet. För det andra fann förstainstansrätten att de böter som sökandena ålagts skulle sättas ned med 70 procent i enlighet med punkt 5 b i riktlinjerna, i stället för med 60 procent som kommissionen angett.

15. Förstainstansrätten fastställde således bötesbeloppet till 360 000 euro för FNCBV, 9 000 000 euro för FNSEA, 1 080 000 euro för FNB, 1 080 000 euro för FNPL och 450 000 euro för JA, och ogillade talan i övrigt.

III — Överklagandeförfarandet

16. Den 19 februari 2007 lämnade FNSEA, FNB, FNPL och JA in ett överklagande som registrerades under målnummer C-110/07 P. Den 20 februari 2007 lämnade FNCBV in ett överklagande avseende samma beslut som registrerades under målnummer C-101/07 P. Den 18 april 2007, beslutade domstolens ordförande, efter att ha hört parterna, att målen C-101/07 P och C-110/07 P skulle förenas.

17. I de förenade målen C-101/07 P och C-110/07 P har klagandena yrkat att domstolen ska

— upphäva den överklagade domen,

— upphäva de böter de ålagts,

— i andra hand sätta ned de böter de ålagts,

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna avseende det interimistiska förfarandet, förfarandet i sak vid förstainstansrätten och förfarandet avseende överklagandet.

18. Den franska regeringen har yrkat att domstolen ska

— upphäva den överklagade domen,

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

19. Kommissionen har yrkat att domstolen ska

— ogilla överklagandena i de båda målen i deras helhet,

— förplikta klagandena att ersätta rättegångskostnaderna.

20. Muntlig förhandling har inte begärts och inte heller hållits.

IV — Inledande synpunkter

21. Klaganden i mål C-101/07 P, FNCBV, har anfört fem grunder till stöd för sin ansökan om att den överklagade domen ska upphävas och en sjätte grund som syftar till nedsättning av de ålagda böterna. Som första grund har klaganden åberopat felaktig rättstillämpning, eftersom förstainstansrätten felaktigt har underlåtit att slå fast att kommissionen åsidosatte rätten till försvar genom meddelandet om invändningar. Som andra grund har sökanden gjort gällande att förstainstansrätten missuppfattat vissa faktiska omständigheter, nämligen FNB-direktörens handskrivna anteckningar avseende mötet den 29 november 2001 (punkterna 169–174 i den överklagade domen), den intervju som FNB:s viceordförande gav Vendée Agricole den 4 december 2001 (punkt 176 i den överklagade domen), meddelandet från organisationen i Vendée av den 5 december 2001 (punkterna 175–177 i den överklagade domen), meddelandet från FNPL som skickades per fax den 10 december 2001 (punkt 179 i den överklagade domen) och FNB-direktörens handskrivna anteckningar avseende mötet den 5 december 2001 (punkt 180 i den överklagade domen). Som tredje grund har klaganden gjort gällande att förstainstansrätten gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning, eftersom dess konstaterande att FNCBV deltog i förlängningen av avtalet av den 24 oktober 2001 grundades på ett antagande. Som fjärde grund har FNCBV i andra hand, för den händelse domstolen finner att FNCBV deltog i förlängningen av avtalet av den 24 oktober 2001, gjort gällande att förstainstansrätten har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning, för det första genom att kvalificera avtalet som konkurrensbegränsande och för det andra genom att underlåta att analysera verkningarna av avtalet. Som femte grund har FNCBV gjort gällande att förstainstansrätten har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning vid tillämpningen av artikel 15.2 i förordning nr 17, eftersom den, för det första, har åsidosatt sin motiveringsskyldighet när det gäller beaktandet av omsättningen för FNCBV:s medlemmar vid kontrollen av att den gräns på 10 procent som föreskrivs i den artikeln inte hade överskridits, och, för det andra, har varit motsägelsefull i sitt resonemang, emedan den betonade klagandenas aktiva och direkta roll i den påstådda överträdelsen samtidigt som den konstaterade att klagandena enbart fungerade som ett verktyg för medlemmarnas åtgärder. Som sjätte grund har FNCBV, till stöd för en nedsättning av de ålagda böterna, gjort gällande att förstainstansrätten gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning, eftersom den åsidosatt artikel 15.2 i förordning nr 17 genom att ålägga FNCBV böter som överstiger 10 procent av dess omsättning.

22. Klagandena i mål C-110/07 P, FNSEA, FNB, FNPL och JA, har anfört fyra grunder till stöd för sin ansökan om upphävande av den överklagade domen och nedsättning av de ålagda böterna. Som första grund har klagandena gjort gällande att förstainstansrätten missuppfattat de faktiska omständigheterna då den underlåtit att beakta två viktiga bevis som visar att avtalet av den 24 oktober 2001 inte förlängdes efter den 30 november 2001. Den andra grunden avser åsidosättande av rätten till försvar, eftersom förstainstansrätten ansåg att kommissionens meddelande om

invändningar var tillräckligt tydligt och klart (punkterna 210–225 i den överklagade domen). Som tredje grund har klagandena åberopat att förstainstansrätten har åsidosatt artikel 15.2 i förordning nr 17, eftersom den beaktade omsättningen för klagandenas medlemmar, vid kontrollen av att böterna inte översteg den högsta tillåtna gränsen. Som fjärde grund har klagandena åberopat att förstainstansrätten har åsidosatt regeln om förbud mot att sanktioner vidtas mer än en gång för samma överträdelse och principen om proportionerliga sanktioner, eftersom den ålagt böter för var och en av klagandena med beaktande av omsättningen för medlemmar som var med i fler än en organisation.

23. Enligt min mening avser endast den femte och sjätte grunden som anförts av FNCBV och den tredje grunden som anförts av FNSEA, FNB, FNPL och JA nya rättsfrågor. Jag kommer därför att göra en ingående analys av dessa grunder och endast en kortfattad analys av de övriga grunderna.

24. Eftersom ett antal av de grunder som klagandena anfört till stor del överlappar varandra, kommer jag att behandla dem tillsammans.

V — Åsidosättande av rätten till försvar

25. Genom sin första respektive sin andra grund har klagandena i de förenade målen C-101/07 P och C-110/07 P gjort gällande att förstainstansrätten har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att underlåta att slå fast att kommissionen har åsidosatt deras rätt till försvar. Enligt klagandena utgjorde det ett åsidosättande av rätten till försvar när kommissionen i meddelandet om invändningar underlät att ange att den avsåg att beakta omsättningen för organisationernas medlemmar vid beräkningen av den gräns på 10 procent som föreskrivs i artikel 15.2 i förordning nr 17. Klagandena anser att kommissionens skyldighet att ange att den avsåg att beakta medlemmarnas omsättning var särskilt betydelsefull i förevarande fall, eftersom kommissionen i det omtvistade beslutet inte tillämpade sin vanliga metod för beräkning av böter.

26. Kommissionen har framfört att den i ett meddelande om invändningar är skyldig att ange att den överväger att ålägga de berörda företagen eller företagssammanslutningarna böter samt ange de huvudsakliga faktiska och rättsliga grunder som kan medföra att böter åläggs. Kommissionen har hävdat att den i ett meddelande om invändningar inte är skyldig att ange den metod för beräkning av böterna som den kommer att använda när den antar sitt beslut. Kommissionen har också påpekat att möjligheten att beakta omsättningen för en

företagssammanslutnings medlemmar vid beräkningen av den gräns på 10 procent som anges i artikel 15.2 i förordning nr 17 är fastställd i rättspraxis och i punkt 5 c i riktlinjerna.

28. Enligt fast rättspraxis är rätten till försvar säkerställd om kommissionen i sitt meddelande om invändningar anger huruvida den överväger att ålägga böter och anger de huvudsakliga faktiska och rättsliga grunder som kan medföra att böter åläggs, såsom hur allvarlig den påstådda överträdelsen är och hur länge den pågått, samt huruvida den begåtts uppsåtligen eller av oaktsamhet. Sådana upplysningar anses vara tillräckliga för att företagen eller företagssammanslutningarna ska kunna försvara sig mot konstaterandet av en överträdelse och mot åläggandet av böter. [10]

A — *Bedömning*

27. Förstainstansrätten ansåg att kommissionen inte hade åsidosatt klagandenas rätt till försvar genom att i meddelandet om invändningar underlåta att ange att den avsåg att beakta medlemmarnas omsättning vid beräkningen av böternas grundbelopp samt vid kontrollen av att den övre gränsen på 10 procent enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 iakttagits. [8] Förstainstansrätten ansåg att det enligt domstolens fasta rättspraxis skulle innebära ett oriktigt föregripande av kommissionens beslut att i meddelandet om invändningar uttala sig om nivån på de avsedda böterna, inbegripet gränsen på 10 procent, innan företagen har lämnats tillfälle att yttra sig över anmärkningarna mot dem. [9]

29. Fastställandet av bland annat böternas grundbelopp, justeringen av grundbeloppet med hänsyn till eventuella försvårande eller förmildrande omständigheter och den därpå följande kontrollen av att böterna inte överstiger den gräns på 10 procent som föreskrivs i artikel 15.2 i förordning nr 17 ingår enligt min mening i processen för att beräkna de böter som ska åläggas och säkerställa att bestämmelserna om högsta tillåtna bötesbelopp iakttas. Av domstolens rättspraxis följer att det, för att företag eller företagssammanslutningar ska kunna försvara sina intressen,

8 — Se punkt 224 i den överklagade domen.

9 — Se punkt 222 i den överklagade domen. Se dom av den 7 juni 1983 i de förenade målen 100/80–103/80, Musique Diffusion française m.fl. mot kommissionen (REG 1983, s. 1825; svensk specialutgåva, volym 7, s. 133), punkt 21, och av den 20 mars 2002 i mål T-31/99, ABB Asea Brown Boveri mot kommissionen (REG 2002, s. II-1881), punkt 66.

10 — Se domen i målet Musique Diffusion française m.fl. mot kommissionen (ovan fotnot 9), punkt 21. Se även dom av den 28 juni 2005 i de förenade målen C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, Dansk Rørindustri m.fl. mot kommissionen (REG 2005, s. I-5425), punkt 428.

inte är nödvändigt att kommissionen i sitt meddelande om invändningar går in på sådana detaljer kring den faktiska beräkningen och kontrollen av böterna. Både förstainstansrätten och domstolen har, i fall där böter ålagts företagssammanslutningar, godtagit möjligheten att beakta omsättningen för sammanslutningarnas medlemmar vid kontrollen av att gränsen på 10 procent enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 inte har överskridits. [11] De aktuella företagssammanslutningarna borde således ha kunnat förutse möjligheten att kommissionen skulle beakta medlemmarnas omsättning vid kontrollen av att det högsta tillåtna bötesbelopp som kunde åläggas klagandena inte överskreds.

30. Jag anser därför att överklagandena i de förenade målen C-101/07 P och C-110/07 P inte kan vinna bifall såvitt avser klagandenas första respektive andra grunder.

11 — Se till exempel dom av den 23 februari 1994 i de förenade målen T-39/92 och T-40/92, CB och Europay mot kommissionen (REG 1994, s. II-49), av den 21 februari 1995 i mål T-29/92, SPO m.fl. mot kommissionen (REG 1995, s. II-289), av den 14 maj 1998 i mål T-338/94, Finnboard mot kommissionen (REG 1998, s. II-1617), och av den 16 november 2000 i mål C-298/98 P, Finnboard mot kommissionen (REG 2000, s. I-10157).

VI — Felaktig rättstillämpning av förstainstansrätten vid tillämpningen av artikel 15.2 i förordning nr 17

A — *Den överklagade domen*

31. I förstainstansrätten gjorde klagandena gällande att kommissionen hade åsidosatt artikel 15.2 i förordning nr 17 genom att fastställa böterna till ett belopp som översteg gränsen på 10 procent av deras omsättning. [12] Klagandena gjorde gällande att det av rättspraxis följer att omsättningen för en företagssammanslutnings medlemmar får beaktas vid beräkningen av böternas övre gräns endast

12 — Se punkt 301 i den överklagade domen. Av artikel 1 i det omtvistade beslutet framgår bland annat att beslutet riktar sig till klagandena, och inte till deras medlemmar. Enligt artikel 3 i det omtvistade beslutet var det vidare klagandena, och inte deras medlemmar, som ålades böter på mellan 480 000 euro och 12 miljoner euro för att ha överträtt artikel 81.1 EG. De böter som hade ålagts klagandena genom det omtvistade beslutet nedsattes genom den överklagade domen till mellan 360 000 euro och 9 miljoner euro. Det har inte bestritts att kommissionen, när den i enlighet med artikel 15.2 i förordning nr 17 beräknade den övre gränsen för de böter som skulle åläggas klagandena för deras överträdelse av artikel 81.1 EG, gjorde detta på basen av medlemmarnas omsättning, och inte på basen av företagssammanslutningarnas omsättning. Detta beräkningssätt godtogs av förstainstansrätten. Se särskilt punkterna 312–334 i den överklagade domen. Klagandena hävdade i sina inlagor till förstainstansrätten, utan att kommissionen gjorde invändningar, att de böter som ålagts genom det omtvistade beslutet översteg 10 procent av deras omsättning. Enligt punkt 301 i den överklagade domen hävdade klagandena att de ålagda böterna utgjorde mer än 25 procent av FNCBV:s omsättning och motsvarade 200 procent av de årliga medlemsavgifterna för FNSEA, 240 procent för FNB, 80 procent för FNPL och 200 procent för JA. Trots den omständigheten att förstainstansrätten satte ned de böter som klagandena ålagts genom det omtvistade beslutet, är de ”justerade” böterna fortfarande högre än 10 procent av omsättningen för dessa företagssammanslutningar. I sina inlagor till domstolen har FNCBV hävdat att de böter organisationen ålagts genom den överklagade domen motsvarar nästan 20 procent av dess omsättning baserat på intäkterna.

om den aktuella sammanslutningen enligt sina interna regler kan binda sina medlemmar till avtal. Klagandena hävdade att de inte kan binda sina respektive medlemmar till avtal.

32. Förstainstansrätten konstaterade följande i punkterna 317–319 i den överklagade domen:

”317 Enligt fast rättspraxis skall nämligen gränsvärdet på tio procent av omsättningen beräknas i förhållande till den omsättning som varje företag redovisat som ingått ett avtal och deltagit i ett samordnat förfarande eller som samtliga företag redovisat som är medlemmar i företagssammanslutningarna, åtminstone då sammanslutningen med stöd av sina interna bestämmelser kan binda sina medlemmar till avtal. Möjligheten att i detta avseende beakta omsättningen för samtliga företag som är medlemmar av en sammanslutning berättigas av att man, i samband med att bötesbeloppet fastställs, bland annat får en uppfattning om vilken möjlighet företaget har att, alltefter sin storlek och ekonomiska styrka, påverka marknaden, vilket företagets omsättning ger en antydan om, samt om den avskräckande verkan som dessa böter kan ha. Den inverkan som en företagssammanslutning kan ha på marknaden beror inte på dess egen omsättning, som varken avslöjar dess storlek eller ekonomiska inflytande, utan på dess medlemmars omsättning, vilken ger en indikation på sammanslutningens storlek och ekonomiska inflytande …

318 Det är emellertid inte uteslutet enligt denna rättspraxis att i särskilda fall beakta omsättningen för medlemmarna av en sammanslutning, även om denna inte formellt har möjlighet att binda sina medlemmar till avtal för att sammanslutningen inte ges sådan befogenhet enligt interna regler. …

319 Förstainstansrätten anser … att det kan vara motiverat att beakta den sammanlagda omsättningen för en sammanslutnings medlemmar under andra särskilda omständigheter än interna regler som möjliggör för sammanslutningen att binda sina medlemmar till avtal. Detta gäller i synnerhet när överträdelsen som begåtts av en sammanslutning avser dess medlemmars verksamhet och det konkurrensbegränsande förfarandet i fråga utövas direkt av sammanslutningen till förmån för dess medlemmar och i samarbete med dessa, eftersom sammanslutningen inte har några fristående objektiva intressen i förhållande till de anslutna företagen. Även om kommissionen i vissa fall har möjlighet att ålägga individuella böter för var och en av medlemmarna av en sammanslutning, utöver de sanktionsåtgärder som vidtagits mot sammanslutningen i fråga, kan detta visa sig särskilt svårt eller rent av omöjligt när sammanslutningen har ett mycket stort antal medlemmar.”

33. Förstainstansrätten fann vidare i punkterna 320 och 324 i den överklagade domen att det mot bakgrund av omständigheterna i det förevarande målet var motiverat att

beakta omsättningen för klagandenas basmedlemmar vid fastställandet av böternas gränsvärde enligt artikel 15.2 i förordning nr 17, [13] eftersom det, för det första, var klagandenas huvudsakliga uppgift att tillvarata och företräda intressena för basmedlemmarna, det vill säga jordbruksföretagare, kooperativ och slakteriföretag [14]. För det andra omfattade det omtvistade avtalet inte klagandenas egen verksamhet utan deras basmedlemmars verksamhet, eftersom klagandena varken säljer, köper eller importerar nötkött. [15] För det tredje ingicks det omtvistade avtalet till direkt förmån för klagandenas basmedlemmar. [16] För det fjärde genomfördes det omtvistade avtalet bland annat genom ingåendet av lokala avtal mellan klagandenas medlemmar. [17]

B — *Argument*

34. Som femte respektive tredje grunder har klagandena i de förenade målen C-101/07 P och C-110/07 P gjort gällande att förstainstansrätten har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att tillämpa artikel 15.2 i förordning nr 17 felaktigt. FNCBV:s femte grund består av två delar.

35. FNSEA, FNB, FNPL, JA (den tredje grunden), den franska regeringen och FNCBV (den femte grundens första del) har i huvudsak gjort gällande att enligt förstainstansrättens rättspraxis [18], som bekräftats av domstolen i det ovannämnda målet C-298/98 P, Finnboard mot kommissionen [19], får omsättningen för en sammanslutnings medlemmar beaktas vid beräkningen av den gräns på 10 procent som föreskrivs i artikel 15.2 i förordning nr 17 endast om sammanslutningen enligt sina interna regler kan binda sina medlemmar till avtal. Klagandena anser att förstainstansrätten i den överklagade domen åsidosatte fast rättspraxis på området genom att beräkna taket på 10 procent på basen av omsättningen för de klagande organisationernas medlemmar, trots att dessa organisationer inte kunde binda sina medlemmar till avtal. I sin replik vidhöll FNSEA, FNB, FNPL och JA att även om domarna i ett antal tidigare mål [20] kan ha varit något tvetydiga, eftersom det där anges att den övre gränsen på 10 procent kan beräknas i förhållande till omsättningen för medlemmarna i en sammanslutning ”åtminstone då” sammanslutningen genom sina interna regler kan binda medlemmarna till avtal, undanröjdes denna tvetydighet av domstolen i domen i det ovannämnda målet C-298/98 P, Finnboard mot kommissionen. Av ordalydelsen i punkt 66 i den domen, där domstolen anger att ”[d]et krävs härvid inte att sammanslutningens medlemmar verkligen har deltagit i överträdelsen utan det räcker att sammanslutningen, enligt sina interna regler, kan binda sina medlemmar”, framgår det att en sammanslutnings förmåga att binda sina medlemmar till avtal är ett obligatoriskt krav för att dessa medlemmars omsättning ska kunna beaktas vid beräkningen av taket på 10 procent. FNCBV anser

13 — Se punkt 324 i den överklagade domen.
14 — Se punkt 320 i den överklagade domen.
15 — Se punkt 321 i den överklagade domen.
16 — Se punkt 322 i den överklagade domen.
17 — Se punkt 323 i den överklagade domen.
18 — Se domen i målet CB och Europay mot kommissionen (ovan fotnot 11), punkt 136, i målet SPO m.fl. mot kommissionen (ovan fotnot 11), punkt 385, och i målet Finnboard mot kommissionen (ovan fotnot 11), punkt 270.
19 — Punkt 66 (ovan fotnot 11).
20 — Se domarna i de ovan i fotnot 18 angivna målen.

också att förstainstansrätten har underlåtit att motivera sin ändring av tidigare rättspraxis och att ändringen strider mot rättssäkerhetsprincipen.

36. FNSEA, FNB, FNPL och JA har gjort gällande att de tre första av de fyra ”särskilda” omständigheter som förstainstansrätten anger i punkterna 320–323 i den överklagade domen inte alls utgör särskilda omständigheter, utan föreligger ”naturligt” när det gäller sammanslutningar, eftersom alla sammanslutningars huvudsakliga uppgift är att tillvarata och företräda medlemmarnas intressen. Beträffande den fjärde omständigheten, som gäller medlemmarnas deltagande i överträdelsen, har FNSEA, FNB, FNPL och JA hävdat att omständigheten att ett antal av klagandenas medlemmar eventuellt har deltagit i verkställandet av villkoren i det omtvistade avtalet inte visar att klagandenas samtliga medlemmar indirekt deltog i överträdelsen.

37. Den franska regeringen har också påpekat att eftersom två av de villkor som förstainstansrätten uppställt för att beräkningen av det tak på 10 procent som föreskrivs i artikel 15.2 i förordning nr 17 ska kunna baseras på omsättningen för en sammanslutnings medlemmar är uppfyllda i nästan samtliga fall, innebär detta att omsättningen för sammanslutningars medlemmar systematiskt kommer att beaktas vid beräkningen av taket. De två villkor som enligt den franska regeringen nästan alltid är uppfyllda är, för det första, att en överträdelse som begåtts av en sammanslutning avser dess medlemmars verksamhet och, för det andra, att det konkurrensbegränsande förfarandet i fråga utövas direkt av sammanslutningen till förmån för dess medlemmar och i samarbete med dessa.

38. FNCBV anser att förstainstansrätten har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att tillämpa sin nya tolkning av artikel 15.2 i förordning nr 17 felaktigt i det mål som den hade att avgöra. FNCBV har gjort gällande att två av de fyra kumulativa och särskilda omständigheter som förstainstansrätten anger i punkterna 320–323 i den överklagade domen inte var uppfyllda i det målet. För det första stred avtalet av den 24 oktober 2001 mot FNCBV:s medlemmars intressen, eftersom ett lägsta inköpspris för nötkreatur fastställdes i avtalet. Avtalet resulterade dessutom inte i att blockaderna mot slakterierna hävdes. För det andra är FNCBV:s intressen fristående från medlemmarnas intressen, vilket framgår inte endast av den omständigheten att organisationen inte kan binda sina medlemmar, utan också av det begränsade antalet lokala avtal efter avtalet av den 24 oktober 2001. FNCBV har också gjort gällande att förstainstansrätten har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning, eftersom den inte har visat att det var omöjligt att rikta det omtvistade beslutet till FNCBV:s medlemmar och ålägga medlemmarna individuella böter. Enligt FNCBV får kommissionen enligt punkt 5 c i riktlinjerna ålägga en företagssammanslutning böter som motsvarar summan av de böter som skulle ha ålagts sammanslutningens medlemmar endast om kommissionen kan visa att det var omöjligt att ålägga böter för de enskilda medlemmarna i sammanslutningen.

39. Genom den femte grundens andra del har FNCBV anfört att förstainstansrätten i punkt 320 och följande punkter i den överklagade domen betonade omständigheten att avtalet av den 24 oktober 2001 inte avsåg organisationernas verksamhet, medan den i punkt 341 i den överklagade domen däremot betonade omständigheten att organisationerna undertecknade, deltog i, ansvarade för och spelade en individuell roll i avtalet och till och med tillämpade det. Förstainstansrättens resonemang i den överklagade domen är således motsägelsefullt. Förstainstansrättens konstaterande i punkt 341 i den överklagade domen att klagandena deltog i avtalet är de facto ett underförstått erkännande av att det inte var berättigat enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 att beakta omsättningen för sammanslutningarnas medlemmar. Klagandena har därför gjort gällande att den överklagade domen ska upphävas.

40. Kommissionen har gjort gällande att i enlighet med förstainstansrättens rättspraxis ska ”taket om 10 procent av omsättningen … beräknas i förhållande till den omsättning som varje företag redovisat som ingått sådana avtal, deltagit i samordnade förfaranden eller som samtliga företag redovisat som är medlemmar i de nämnda företagssammanslutningarna, åtminstone då sammanslutningen med stöd av sina interna bestämmelser kan binda sina medlemmar”. [21] Kommissionen anser emellertid att den omständigheten att en företagssammanslutning inte nödvändigtvis kan binda sina medlemmar inte innebär att medlemmarnas omsättning inte får beaktas vid fastställandet av taket för de böter som ska åläggas sammanslutningen i enlighet med artikel 15.2 i förordning nr 17.

41. Förstainstansrätten angav i den överklagade domen att för att de böter som åläggs företagssammanslutningar med mycket låg omsättning men som omfattar ett stort antal företag ska ha avsedd verkan, kan omsättningen för sammanslutningens medlemmar beaktas vid beräkningen av taket på böterna, förutsatt att fyra särskilda villkor är uppfyllda. Kommissionen anser således att klagandenas påstående att förstainstansrätten i den överklagade domen har underlåtit att följa, eller har ändrat rättspraxis på området, inte kan godtas, eftersom även tidigare rättspraxis syftar till att garantera att böterna behåller sin verkan. Kommissionen har påpekat att även om förstainstansrättens avgörande förtydligar eller utvecklar befintlig rättspraxis, utgör ett sådant förtydligande eller en sådan utveckling inte en felaktig rättstillämpning, förutsatt att avgörandet är motiverat och välgrundat. Tidigare rättspraxis på området utesluter faktiskt inte möjligheten att beakta omsättningen för en sammanslutnings medlemmar när sammanslutningen inte kan binda medlemmarna till avtal enligt sina interna regler. Detta framgår av användningen av orden ”åtminstone då” i rättspraxis, [22] som anger att möjligheten att binda medlemmarna endast är ett exempel på när omsättningen för en sammanslutnings medlemmar kan beaktas för att fastställa taket på böter i enlighet med artikel 15.2 i förordning nr 17. Kommissionen har i sin duplik påpekat att domstolen i domen

21 — Se domen i målet SPO m.fl. mot kommissionen (ovan fotnot 11), punkt 385, och för ett liknande resonemang även beslut av den 22 oktober 1997 i de förenade målen T-213/95 och T-18/96, SCK och FNK mot kommissionen (REG 1997, s. II-1739), punkt 252.

22 — Se domarna i de ovan i fotnot 18 angivna målen.

i målet C-298/98 P, Finnboard mot kommissionen [23] angav att det, om en sammanslutning kan binda sina medlemmar till avtal, inte är nödvändigt att visa att sammanslutningens medlemmar har deltagit i överträdelsen för att deras omsättning ska kunna beaktas. Förstainstansrätten kunde således, utan att det strider mot denna rättspraxis, slå fast att om medlemmarna i en sammanslutning aktivt har deltagit i en överträdelse kan deras omsättning beaktas vid fastställandet av taket på 10 procent.

42. Kommissionen anser att om klagandenas argument godtas, kommer företag som vill ingå karteller på olika marknader att uppmuntras att göra detta via sammanslutningar som formellt inte kan binda sina medlemmar. Kommissionen har också påpekat att förstainstansrätten, tvärtemot vad FNCBV har hävdat, inte angav att de fyra särskilda villkoren för att beräkna taket på 10 procent på basen av omsättningen för en sammanslutnings medlemmar var kumulativa. Förstainstansrätten räknade endast upp de omständigheter som motiverade ett sådant tillvägagångssätt i det aktuella fallet. Vidare har FNCBV felaktigt hävdat att det omtvistade avtalet inte låg i medlemmarnas intresse. Man enades om priserna och importstoppet i utbyte mot att blockaderna mot slakterierna hävdes. Omständigheten att vissa av blockaderna fortsatte motsäger inte detta konstaterande. Kommissionen har påpekat att FNCBV inte kan visa att dess intressen är åtskilda från medlemmarnas intressen. Dessutom har FNCBV inte angett vilka dess särskilda intressen är och har heller inte förklarat varför en sammanslutning för slakteriföretag undertecknade ett avtal om priser på och import av nötkött trots att den inte bedriver sådan verksamhet. Som förstainstansrätten återupprepade i punkt 321 i den överklagade domen omfattade det omtvistade avtalet inte FNCBV:s verksamhet utan medlemmarnas verksamhet. Kommissionen anser också att den omständighet som FNSEA, FNB, FNPL och JA påpekat, att tre av de fyra omständigheter som förstainstansrätten angett naturligt uppfylls av alla sammanslutningar, inte innebär att förstainstansrätten gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning, mot bakgrund av nödvändigheten att säkerställa att alla böter har en tillräckligt avskräckande verkan.

43. Som svar på FNCBV:s påstående att kommissionen och förstainstansrätten inte har gett tillräckliga motiveringar till varför de avvek från bestämmelserna i punkt 5 c i riktlinjerna, har kommissionen angett att förstainstansrätten i den överklagade domen inte hänvisade till den bestämmelsen, men att den lätt kunde ha gjort det mot bakgrund av klagandenas mycket stora medlemsantal.

23 — Se ovan fotnot 11.

44. Kommissionen anser också att FNCBV:s argument att förstainstansrätten har underlåtit att motivera varför den ändrade sin tidigare rättspraxis avseende artikel 15.2 i förordning nr 17 saknar grund. I punkterna 312–334 i den överklagade domen gav förstainstansrätten en ingående förklaring till sitt synsätt. Kommissionen anser vidare att punkt 320 och följande punkter respektive punkt 341 i den överklagade domen inte är motsägelsefulla. Omständigheten att klagandena begick överträdelsen är inte oförenlig med omständigheten att de gjorde det för att gynna sina medlemmar.

45. Kommissionen har påpekat att klagandena inte har bestritt förstainstansrättens konstaterande i punkterna 325 och 327–333 i den överklagade domen, att taket på 10 procent av basmedlemmarnas omsättning inte har överskridits.

C — *Bedömning*

46. I artikel 15.2 i förordning nr 17 anges bland annat att kommissionen får ålägga företag och företagssammanslutningar böter som inte överstiger 10 procent av föregående räkenskapsårs omsättning för varje företag som har deltagit i överträdelsen. I artikel 15.2 i förordning nr 17 föreskrivs vidare att när bötesbeloppet fastställs ska hänsyn tas både till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått.

47. Förstainstansrätten har vid ett antal tillfällen funnit att beräkningen av den övre gränsen för böter som åläggs en företagssammanslutning i enlighet med artikel 15.2 i förordning nr 17 får baseras på omsättningen för sammanslutningens medlemmar i stället för på sammanslutningens egen omsättning, om sammanslutningen kan binda sina medlemmar till avtal. [24]

48. Eftersom begreppet ”överträdelse” i artikel 15.2 i förordning nr 17 utan åtskillnad omfattar avtal, samordnade förfaranden och beslut av företagssammanslutningar ska, enligt förstainstansrättens fasta rättspraxis, ”taket på tio procent av omsättningen … beräknas i förhållande till den omsättning som varje företag redovisat som ingått sådana avtal, deltagit i samordnade förfaranden eller som samtliga företag redovisat som är medlemmar i de nämnda företagssammanslutningarna, åtminstone då sammanslutningen med stöd av sina interna bestämmelser kan binda sina medlemmar”. [25]

49. Förstainstansrätten har motiverat detta synsätt med den omständigheten att ”det inflytande som en företagssammanslutning kan utöva på marknaden inte är beroende av dess egen ’omsättning’, vilken varken avslöjar dess storlek eller dess ekonomiska inflytande, men däremot av dess medlemmars omsättning, vilken ger en indikation på samman-

24 — Se domarna i de ovan i fotnot 18 angivna målen.

25 — Se domen i målet Finnboard mot kommissionen (ovan fotnot 11), punkt 270.

slutningens storlek och ekonomiska inflytande”. [26]

50. Vidare har domstolen, i punkt 66 i domen i målet C-298/98 P, Finnboard mot kommissionen, angett att ”det … när det gäller att utdöma böter för en företagssammanslutning, vars egen omsättning i de flesta fall inte står i proportion till sammanslutningens storlek eller marknadsstyrka, endast går att bestämma en avskräckande sanktion om man beaktar de deltagande företagens omsättning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 juni 1983 i de förenade målen 100/80–103/80, Musique Diffusion Française m.fl. mot kommissionen, REG 1983, s. 1825, punkterna 120 och 121; svensk specialutgåva, volym 7, s. 133). Det krävs härvid inte att sammanslutningens medlemmar verkligen har deltagit i överträdelsen utan det räcker att sammanslutningen, enligt sina interna regler, kan binda sina medlemmar.”

51. Av förstainstansrättens och domstolens rättspraxis följer att det räcker att en företagssammanslutning har behörighet att binda sina medlemmar till avtal, för att medlemmarnas omsättning ska kunna beaktas, vid kontrollen av att det högsta tillåtna bötesbelopp som kan åläggas sammanslutningen inte överskrids.

52. Härvid uppkommer emellertid frågan huruvida denna behörighet är ett absolut krav för att det högsta tillåtna bötesbelopp som kan åläggas en företagssammanslutning enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 ska kunna beräknas med beaktande av omsättningen för en sammanslutnings medlemmar. Klagandena och den franska regeringen anser i detta sammanhang i huvudsak att användningen av formuleringarna ”det räcker att [sammanslutningen,] enligt sina interna regler, kan binda sina medlemmar” i punkt 66 i domstolens dom i det ovannämnda målet C-298/98 P, Finnboard mot kommissionen, understryker att det är ett obligatoriskt krav att företagssammanslutningen har behörighet att binda sina medlemmar. Jag anser att klagandenas och den franska regeringens argument i denna fråga inte kan godtas.

53. Det bör inledningsvis påpekas att domstolen i punkt 66 i domen i mål C-298/98 P, Finnboard mot kommissionen, ansåg att en företagssammanslutnings omsättning i de flesta fall inte står i proportion till dess storlek eller marknadsstyrka. Jag anser vidare att det av ordalydelsen i punkt 66 i domen i mål C 298/98 P, Finnboard mot kommissionen framgår att om en sammanslutnings medlemmar inte har deltagit i överträdelsen måste sammanslutningen ha behörighet att binda medlemmarna till avtal för att medlemmarnas omsättning ska kunna beaktas. Enligt min åsikt är domstolens krav att en sammanslutning ska ha behörighet att binda sina medlemmar således grundat på att medlemmarna inte har deltagit i överträdelsen.

54. Jag anser därför att det av resonemanget i domstolens dom i målet C-298/98 P,

26 — Se domen i målet Finnboard mot kommissionen (ovan fotnot 11), punkt 270.

Finnboard mot kommissionen, framgår att det i de fall där en sammanslutnings medlemmar faktiskt har deltagit i överträdelsen inte kan uteslutas att det högsta tillåtna bötesbelopp som kan åläggas en företagssammanslutning kan beräknas på basen av medlemmarnas omsättning, trots att sammanslutningen inte har behörighet att binda sina medlemmar till avtal.

55. Enligt min åsikt bör en korrekt tillämpning av artikel 15.2 i förordning nr 17, när det gäller företagssammanslutningar, säkerställa att nivån på de böter som åläggs en sammanslutning står i proportion till sammanslutningens ekonomiska inflytande på marknaden, varigenom det säkerställs att böterna fungerar som ett effektivt medel för att bekämpa olaglig verksamhet och förhindra att den upprepas.

56. I ett konkurrensärende nyligen som rörde nivån på ett bötesbelopp betonade domstolen behovet att bedöma ett företags faktiska ekonomiska omständigheter och således det faktiska inflytande som det utövar på marknaden. I domen i målet Britannia Alloys mot kommissionen [27], påpekade domstolen således att artikel 15.2 i förordning nr 17 syftar till att förhindra att de böter som kommissionen ålägger är orimligt höga i förhållande till företagets styrka [28]. Domstolen betonade även omständigheten att syftet med artikel 15.2 i förordning nr 17 är att ge kommissionen befogenhet att ålägga böter för att den ska kunna fullgöra sin kontrolluppgift enligt gemenskapsrätten. Denna uppgift består både i att vidta åtgärder mot olagliga beteenden och förebygga en upprepning av dessa. Domstolen ansåg således i domen i det målet, att om det berörda företaget inte hade någon omsättning under det räkenskapsår som föregick kommissionens beslut, har kommissionen rätt att hänvisa till ett annat räkenskapsår för att på ett riktigt sätt kunna bedöma företagets ekonomiska tillgångar och säkerställa att bötesbeloppet blir tillräckligt avskräckande.

57. Målsättningen att de böter som åläggs för överträdelser av gemenskapens konkurrensregler ska vara tillräckligt avskräckande, och behovet att säkerställa att denna målsättning inte äventyras eller hindras genom en omstrukturering av företagen, betonades också nyligen av domstolen i domen i målet Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato mot ETI SpA m.fl. [29].

58. I den överklagade domen ansåg förstainstansrätten att när en överträdelse som begåtts av en sammanslutning avser dess medlemmars verksamhet och det konkurrensbegränsande förfarandet i fråga utövas direkt av sammanslutningen till förmån för dess medlemmar och i samarbete med dessa,

27 — Dom av den 7 juni 2007 i mål C-76/06 P, Britannia Alloys mot kommissionen (REG 2007, s. I-4405), punkt 22.

28 — Ibidem, punkt 24.

29 — Dom av den 11 december 2007 i mål C-280/06, Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato mot ETI SpA m.fl. (REG 2007, s. I-10893), punkterna 38–42. Detta mål grundade sig inte på artikel 15.2 i förordning nr 17 utan på artikel 81 EG och gällde fastställandet av den enhet som kan påföras sanktionsåtgärder för överträdelse av den artikeln.

eftersom sammanslutningen inte har några fristående objektiva intressen, kan omsättningen för föreningens medlemmar beaktas för den beräkning som avses i artikel 15.2 i förordning nr 17. [30]

59. Jag anser att de omständigheter eller kriterier som fastställts av förstainstansrätten, om de är uppfyllda, visar att en överträdelse av konkurrensreglerna som begåtts av en företagssammanslutning har ett omedelbart samband med medlemmarnas verksamhet och intressen och har godkänts av medlemmarna. Jag anser således att de kriterier som förstainstansrätten valt ut är lämpliga när det gäller att försöka fastställa en företagssammanslutnings verkliga ekonomiska styrka eller inflytande på marknaden. Förstainstansrättens synsätt säkerställer enligt min mening att böter som åläggs företagssammanslutningar för överträdelse av gemenskapens konkurrenslagstiftning behåller sin avsedda verkan även när sammanslutningarnas omsättning inte speglar deras ekonomiska inflytande på marknaden. Företagssammanslutningar som vid behov utnyttjar medlemmarnas ekonomiska inflytande på marknaden för att bryta mot gemenskapens konkurrenslagstiftning har således inga större möjligheter att undkomma sanktioner enbart genom att de inte formellt kan binda sina medlemmar till avtal.

60. Detta konstaterande påverkas inte av argumenten från FNSEA, FNB, FNPL och JA samt den franska regeringen [31], att de ”särskilda” kriterier eller omständigheter som fastställts av förstainstansrätten kommer att vara uppfyllda i många ärenden som rör företagssammanslutningar. Enligt min åsikt är de kriterier som förstainstansrätten valt ut korrekta och konsekventa när det gäller att utröna en företagssammanslutnings faktiska inflytande på marknaden. Omständigheten att en företassammanslutnings omsättning i många, eller till och med de flesta, fall kanske inte speglar dess inflytande på marknaden, gör inte förstainstansrättens kriterier mindre giltiga.

61. FNCBV:s argument att avtalet inte låg i medlemmarnas intresse avser dessutom enligt min åsikt en faktisk omständighet som inte kan ifrågasättas inom ramen för ett överklagande. Som kommissionen har påpekat framgår det i alla händelser av handlingarna i målet att FNCBV gick med på prisfastställelsen och importstoppet i utbyte mot att blockaderna mot bland annat medlemmarnas slakterier hävdes. Jag vill också passa på att påpeka att omständigheten att sådana överenskommelser inte ”normalt” ligger i slakteriernas intresse inte påverkar detta konstaterande, mot bakgrund av den särskilda situationen när överträdelsen begicks. Omständigheten att avtalet inte ledde till att blockaderna hävdes, vilken har åberopats av FNCBV, är dessutom fullständigt irrelevant i sammanhanget.

30 — Se punkt 319 i den överklagade domen.

31 — Se ovan punkt 36 respektive punkt 37.

62. Förstainstansrättens konstaterande att avtalet inte omfattade klagandenas verksamhet utan deras basmedlemmars verksamhet, eftersom klagandena varken säljer, köper eller importerar nötkött [32], är också en faktisk omständighet som inte kan ifrågasättas inom ramen för ett överklagande. FNCBV har i alla händelser inte lagt fram några argument som kan påverka detta konstaterande.

63. När det gäller argumentet från FNSEA, FNB, FNPL och JA att ett av de särskilda villkor som fastställts av förstainstansrätten inte var uppfyllt, eftersom det inte har visats att klagandenas samtliga medlemmar samarbetade för att genomföra överträdelsen, [33] anser jag att detta kriterium inte kan godtas [34]. För att det tak på 10 procent som i artikel 15.2 i förordning nr 17 föreskrivs för böter som åläggs sammanslutningar ska kunna baseras på medlemmarnas omsättning räcker det avseende detta kriterium att visa att företagssammanslutningens medlemmar har samarbetat vid överträdelsen av konkurrenslagstiftningen. [35] Av den överklagade domen framgår det att klagandena kunde använda sig av medlemmarna för att genomföra avtalet. [36]

64. När det gäller FNCBV:s påstående att förstainstansrätten inte har tillämpat punkt 5 c i riktlinjerna korrekt [37], anser jag att den bestämmelsen inte är relevant i förevarande mål, eftersom det av det omtvistade beslutet framgår att det har konstaterats att det är klagandena själva och inte de enskilda medlemmarna som har överträtt artikel 81.1 EG. Vidare anser jag inte att förstainstansrättens resonemang i punkt 320 och följande punkter respektive punkt 341 i den överklagade domen är motsägelsefullt, eftersom förstainstansrätten i dessa punkter de facto konstaterade att avtalet hade ingåtts av klagandena till förmån för deras medlemmar och på lokal nivå hade genomförts av medlemmarna.

65. FNCBV har också hävdat att förstainstansrätten har underlåtit att motivera sin ändring av tidigare rättspraxis avseende artikel 15.2 i förordning nr 17 och företagssammanslutningar. [38] Enligt min åsikt gäller ifrågasättandet i FNCBV:s inlagor i huvudsak huruvida förstainstansrättens konstaterande avseende tillämpningen av artikel 15.2 i förordning nr 17 är korrekt och inte avsaknaden av en motivering. Jag ska i alla händelser påpeka att förstainstansrätten i den överklagade domen ingående motiverade varför beräkningen av det tak på 10 procent

32 — Se ovan punkt 36. Se även, bland annat, punkterna 319, 321 och 323 i den överklagade domen.

33 — Se argumentet från FNSEA, FNB, FNPL och JA ovan i punkt 36.

34 — Ett sådant kriterium förefaller överdrivet och kan vara svårt eller rent av omöjligt att uppfylla när det till exempel gäller företagssammanslutningar med mer än ett måttligt antal medlemmar.

35 — Enligt min åsikt syftar det kriterium som förstainstansrätten fastställt i punkt 319 och följande punkter i den överklagade domen till att fastslå företagssammanslutningarnas inflytande på marknaden och inte till att utröna huruvida de faktiskt har utövat detta inflytande fullt ut.

36 — Se punkt 112 och följande punkter i den överklagade domen.

37 — Se ovan punkt 38.

38 — Se ovan punkt 35.

som föreskrivs i artikel 15.2 i förordning nr 17 baserades på omsättningen för klagandenas basmedlemmar. Vidare anser jag att FNCBV inte kan vinna framgång med argumentet att förstainstansrättens ändring av tidigare rättspraxis strider mot rättssäkerhetsprincipen. Jag anser att förstainstansrättens avgörande i den överklagade domen är helt i linje med förstainstansrättens och domstolens tidigare rättspraxis. [39] Det bör betonas att domstolen i punkt 66 i domen i det ovannämnda målet C-298/98 P, Finnboard mot kommissionen, angav att en företagssammanslutnings omsättning i de flesta fall inte står i proportion till sammanslutningens storlek eller marknadsstyrka.

66. Jag föreslår därför att domstolen inte ska bifalla överklagandena i målen C-101/07 P och C-110/07 P såvitt avser den femte respektive den tredje grunden.

VII — Åsidosättande av regeln om förbud mot att sanktioner vidtas mer än en gång för samma överträdelse och principen om proportionerliga sanktioner

67. Genom sin fjärde grund har klagandena i mål C-110/07 P, med stöd av den franska regeringen, gjort gällande att förstainstansrätten har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att åsidosätta regeln om förbud mot att sanktioner vidtas mer än en gång för samma överträdelse och principen om proportionerliga sanktioner, eftersom förstainstansrätten ålade separata böter för var och en av klagandena och beaktade den sammanlagda omsättningen för deras gemensamma medlemmar vid kontrollen av nivån på de böter som sammanslutningarna ålagts i enlighet med artikel 15.2 i förordning nr 17. Klagandena i mål C-110/07 P har i detta sammanhang bland annat påpekat att FBN, FNPL och JA alla är medlemmar i FNSEA och att de således har gemensamma medlemmar.

68. Kommissionen har gjort gällande att de böter som ålades genom det omtvistade beslutet inte baserades på den sammanlagda omsättningen för klagandenas medlemmar. Böterna beräknades å ena sidan i förhållande till hur allvarlig överträdelsen var, vilket i sin tur bedömdes med hänsyn till överträdelsens art, överträdelsens geografiska räckvidd och mätbara påverkan samt, å andra sidan, i förhållande till hur länge överträdelsen pågått. Omsättningen för organisationernas medlemmar beaktades endast vid kontrollen av att den övre gräns som föreskrivs i artikel 15.2 i förordning nr 17 inte överskreds.

39 — Se ovan i fotnot 11 angiven rättspraxis.

A — *Bedömning*

69. I den överklagade domen konstaterade förstainstansrätten följande:

”340 [d]et framgår av rättspraxis att principen *non bis in idem* är en grundläggande gemenskapsrättslig princip vars iakttagande det ankommer på domstolarna att säkerställa. Inom gemenskapens konkurrensrätt innebär denna princip ett förbud mot att ett företag på nytt hålls ansvarigt eller att kommissionen inleder ett förfarande enligt konkurrensreglerna på nytt mot företaget, avseende ett konkurrensbegränsande uppträdande som företaget redan har bötfällts för eller som företaget har frikänts från ansvar för genom ett tidigare beslut av kommissionen, som inte längre kan överklagas … Tillämpningen av principen *non bis in idem* underkastas ett tredubbelt krav på identitet mellan de faktiska omständigheterna, att det är fråga om en och samma regelöverträdare och att det är ett och samma rättsliga intresse som skyddas. Denna princip innebär alltså ett förbud mot att sanktionsåtgärder vidtas mot samma person mer än en gång för samma rättsstridiga beteende i syfte att skydda samma rättsliga intresse...

341 … Kommissionen kunde … med rätta vidta sanktionsåtgärder mot varje [organisation] som deltagit i det omtvistade avtalet med stöd av deras respektive individuella roll i ingåendet och tillämpningen av avtalet och med beaktande av de förmildrande och försvårande omständigheter som gällde för var och en av dem.

342 … vederläggs inte denna slutsats av att FNB, FNPL och JA är medlemmar i FNSEA. Dessa [organisationer] utgör nämligen oberoende juridiska personer, som har separat budget och ändamål som inte alltid överensstämmer. De genomför således sina respektive föreningsaktioner för att tillvarata sina egna och specifika intressen... Att [organisationerna] i förevarande fall till stor del samordnat sina aktioner samt aktionerna för sina respektive medlemmar i syfte att uppnå gemensamma mål fråntar inte [organisationerna] deras respektive ansvar för överträdelsen.

343 Vidare, till skillnad mot vad sökandena förefaller hävda, har inga sanktionsåtgärder vidtagits genom det angripna beslutet mot deras direkta eller indirekta basmedlemmar. Att omsättningen för en företagssammanslutnings medlemmar beaktas vid fastställandet av gränsvärdet på 10 procent innebär nämligen inte att dessa ålagts böter...

344 Härav följer, i förevarande fall, att det inte föreligger någon identitet mellan regelöverträdarna, eftersom sanktions-

åtgärder inte vidtagits i det angripna beslutet mot samma enheter eller personer mer än en gång för samma faktiska omständigheter. Förstainstansrätten finner således att principen *non bis in idem* inte har kränkts. På samma sätt, i motsats till vad Republiken Frankrike har hävdat, har inte heller proportionalitetsprincipen åsidosatts i förevarande fall, eftersom sökandena inte har ålagts dubbla böter för en och samma överträdelse.” [40]

70. Enligt min åsikt framgår det av de ovan citerade punkterna i den överklagade domen att de böter som ålades genom det omtvistade beslutet ålades var och en av klagandena för deras egen överträdelse av artikel 81.1 EG. [41] Klagandenas medlemmar ansågs inte ha överträtt artikel 81.1 EG och de ålades inte heller några böter. Det är således klart att ingen av organisationerna FNSEA, FNB, FNPL och JA har ålagts flera sanktioner.

71. När det gäller påståendet att de böter som FNSEA, FNB, FNPL och JA ålagts är oproportionerliga, eftersom omsättningen för medlemmar som är gemensamma för organisationerna beaktades vid kontrollen av nivån på de böter som ålades organisationerna i enlighet med artikel 15.2 i förordning nr 17, anser jag att detta påstående inte kan godtas.

72. Det har inte bestritts att FNSEA, FNB, FNPL och JA har gemensamma medlemmar.

73. Förstainstansrätten betonade emellertid, enligt min åsikt med rätta, omständigheten att klagandena är oberoende juridiska personer som har separat budget och ändamål som inte alltid överensstämmer. Att klagandena samordnat sina aktioner på marknaden innebär inte att de hade samma intressen. Omständigheten att de aktuella organisationerna har gemensamma medlemmar minskar enligt min mening inte nödvändigtvis de enskilda organisationernas ekonomiska inflytande på marknaden. I alla händelser förefaller klagandena i mål C-110/07 P inte ha bestritt förstainstansrättens konstaterande i punkt 331 i den överklagade domen att det, när det gäller kontrollen av att den övre gränsen på 10 procent av omsättningen har iakttagits, räcker att det sammanlagda bötesbelopp som ålagts de fyra klagandena är lägre än 10 procent av omsättningen för de uppfödare som utgör FNSEA:s basmedlemmar, som är den organisation som förenar FNB, FNPL och JA. Jag anser därför att klagandena i mål C-110/07 P inte på ett tillfredsställande sätt har visat att de böter som de har ålagts var oproportionerliga.

74. Jag föreslår därför att domstolen inte ska bifalla överklagandet i mål C-110/07 P såvitt avser den fjärde grunden.

40 — Se punkterna 340–344 i den överklagade domen.
41 — Se ovan punkt 12.

VIII — Nedsättning av böter

75. Genom sin sjätte respektive sin tredje grund har klagandena i målen C-101/07 P och C-110/07 P gjort gällande att även om domstolen inte upphäver den överklagade domen, bör den ändå slå fast att förstainstansrätten har åsidosatt artikel 15.2 i förordning nr 17, och således sätta ned de ålagda böterna. FNCBV har påpekat att de böter organisationen ålagts motsvarar nästan 20 procent av dess omsättning (baserat på intäkterna). Domstolen bör därför sätta ned de böter som ålagts FNCBV till ett belopp på högst 360 000 euro, vilket motsvarar 10 procent av dess omsättning.

76. Kommissionen anser att överklagandet, mot bakgrund av det som den anfört ovan i punkterna 40–45, inte kan vinna bifall såvitt avser denna grund. Kommissionen har i andra hand gjort gällande att om domstolen godtar klagandenas argument om åsidosättande av artikel 15.2 i förordning nr 17, bör de ålagda böterna baseras på organisationernas intäkter och inte på medlemsavgifterna.

A — *Bedömning*

77. Mot bakgrund av min bedömning ovan i punkterna 46–66, att förstainstansrätten inte har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning vid tillämpningen av artikel 15.2 i förordning nr 17, anser jag att överklagandena i målen C-101/07 P och C-110/07 P inte kan vinna bifall såvitt avser den sjätte respektive den tredje grunden, som syftar till en nedsättning av de ålagda böterna på grund av förstainstansrättens åsidosättande av den bestämmelsen.

IX — Förstainstansrättens missuppfattning av bevisning avseende förlängningen av avtalet av den 24 oktober 2001 efter den 30 november 2001

78. Genom den andra grunden i mål C-101/07 P och den första grunden i mål C-110/07 P har klagandena gjort gällande att förstainstansrätten har missuppfattat bevisning.

79. I mål C-101/07 P har FNCBV hävdat att förstainstansrätten har missuppfattat vissa omständigheter, nämligen FNB-direktörens handskrivna anteckningar avseende mötet den 29 november 2001 (punkterna 169–174 i den överklagade domen), den intervju som viceordföranden i FNB gav Vendée Agricole den 4 december 2001 (punkt 176 i den överklagade domen), meddelandet från organisationen i Vendée av den 5 december 2001 (punkterna 175–177 i den överklagade domen), meddelandet från FNPL som skickades per fax den 10 december 2001 (punkt 179 i den överklagade domen) och FNB-direktörens handskrivna anteckningar avseende mötet den 5 december 2001 (punkt 180 i den överklagade domen). FNCBV har i huvudsak gjort gällande att

förstainstansrätten missuppfattade innebörden av de ovan angivna handlingarna eller bevisuppgifterna och att förstainstansrättens rättsliga bedömning av bevisningen således var felaktig.

80. I mål C-110/07 P har FNSEA, FNB, FNPL och JA hävdat att förstainstansrätten har missuppfattat vissa omständigheter, eftersom den underlät att beakta två viktiga bevis som visar att avtalet av den 24 oktober 2001 inte förlängdes till efter den 30 november 2001. Det första beviset utgörs av ett fax av den 11 december 2001 som en direktör vid FNB skickade till en regional organisation, och det andra utgörs av ett meddelande av den 12 december 2001 från Fédération Régionale des Syndicats d'Exploitants Agricoles (nedan kallat FRSEA).

81. Enligt artikel 225 EG och artikel 58 första stycket i domstolens stadga ska ett överklagande vara begränsat till rättsfrågor. Bedömningen av omständigheterna utgör inte, utom i det fall då omständigheterna eller bevisen kan ha missuppfattats, en rättsfråga som domstolen kan pröva. [42] Det bör erinras om att det föreligger en missuppfattning av bevisningen när bedömningen av den befintliga bevisningen framstår som uppenbart felaktig utan att någon ny bevisning har beaktats. [43]

42 — Se dom av den 15 september 2005 i mål C-37/03 P, BioID mot harmoniseringsbyrån (REG 2005, s. I-7975), punkterna 43 och 53.

43 — Se dom av den 18 januari 2007 i mål C-229/05 P, PKK och KNK mot rådet (REG 2007, s. I-439), punkt 37, och av den 6 april 2006 i mål C-551/03 P, General Motors mot kommissionen (REG 2006, s. I-3173), punkt 54.

82. Mot bakgrund av detta kriterium och efter att ha granskat den ovan angivna bevisningen [44], finner jag att förstainstansrätten inte har missuppfattat bevisningen i mål C-101/07 P.

83. I mål C-110/07 P har FNSEA, FNB, FNPL och JA hävdat att förstainstansrätten har underlåtit att granska två bevis, trots omständigheten att förstainstansrätten särskilt återupptog det muntliga förfarandet i de förenade målen T-217/03 och T-245/03 för att bevisningen skulle kunna inges till förstainstansrätten. [45] Detta påstående grundar sig i huvudsak på omständigheten att förstainstansrätten i den överklagade domen underlät att nämna bevisningen i fråga och att den i punkt 187 angav att det inte endast med stöd av ett meddelande från FNICGV kan förnekas att avtalet av den 24 oktober 2001 förlängts.

84. Enbart de särskilda omständigheter under vilka faxet av den 11 december 2001 från en direktör vid FNB och meddelandet av den 12 december 2001 från FRSEA ingavs till förstainstansrätten i målen T-217/03 och T-245/03, och omständigheten att förstainstansrätten inte specifikt hänvisade till denna

44 — Se ovan punkt 79.

45 — Se punkt 40 i den överklagade domen.

bevisning i den överklagade domen, visar inte enligt min mening att förstainstansrätten har underlåtit att granska bevisningen i fråga, vilket klagandena i mål C-110/07 P har gjort gällande.

85. Efter att ha granskat den aktuella bevisningen anser jag i alla händelser att klagandena i mål C-110/07 P inte har lyckats visa att förstainstansrätten missuppfattade bevisning eller utelämnade eller förbisåg viktig bevisning avseende förlängningen av avtalet av den 24 oktober 2001 till efter den 30 november 2001.

86. Jag föreslår därför att domstolen inte ska bifalla överklagandena i målen C-101/07 P och C-110/07 P såvitt avser den andra respektive den första grunden.

X — Felaktig rättstillämpning av förstainstansrätten när den konstaterade att FNCBV har deltagit i förlängningen av avtalet av den 24 oktober 2001

87. Genom sin tredje grund, som består av två delar, har FNCBV för det första gjort gällande att förstainstansrätten gjorde en felaktig bedömning av viss bevisning och att den i punkt 185 i den överklagade domen felaktigt konstaterade att kommissionen i det omtvistade beslutet i tillräcklig omfattning har visat att FNCBV fortsatte att tillämpa avtalet av den 24 oktober 2001 muntligen och i hemlighet efter utgången av november månad 2001. FNCBV har för det andra gjort gällande att den överklagade domen är motsägelsefull, eftersom förstainstansrätten erkände att uppfödarna unilateralt utövade påtryckningar mot slakterierna för att säkerställa att minimipriset för nötkött iakttogs och importen stoppades, men likväl konstaterade att FNCBV deltog i förlängningen av avtalet av den 24 oktober 2001.

88. Genom den första delen av denna grund har FNCBV i huvudsak gjort gällande att förstainstansrätten gjorde en felaktig tolkning av FNB-direktörens handskrivna meddelanden avseende mötet den 29 november 2001 (punkt 172 i den överklagade domen), ett e-postmeddelande av den 6 december 2001 från en FRSEA-företrädare i Bretagne till ordförandena för den regionala FDSEA-organisationen (punkt 178 i den överklagade domen), meddelandet från FNPL som sändes per fax den 10 december 2001 (punkt 179 i den överklagade domen), FNB-direktörens handskrivna anteckningar (punkt 180 i den överklagade domen), meddelandet från FDSEA i Vendée av den 18 december 2001 (punkt 182 i den överklagade domen) [46] och skriftliga handlingar avseende lokala åtgärder (punkterna 183 och 184 i den överklagade domen).

46 — FNCBV har hävdat att handlingarna inte går att identifiera utgående från den överklagade domen. Jag anser att handlingarna går att identifiera, och att kommissionen hänvisade till dem i punkt 93 i det omtvistade beslutet. De handlingar som förstainstansrätten har hänvisat till ingavs av kommissionen till förstainstansrätten som en bilaga till svaromålet i mål T-245/03 och kommissionen hänvisade till dem i punkt 76 i sitt svaromål i det målet.

89. Förstainstansrätten har enligt min åsikt inte gjort en felaktig bedömning av de ovannämnda handlingarna, och det var inte heller fel av den att konstatera att handlingarna och den övriga bevisning som det hänvisas till i punkterna 164–184 i den överklagade domen visar att FNCBV deltog i förlängningen av avtalet av den 24 oktober 2001.

90. När det gäller den andra delen av denna grund har FNCBV gjort gällande att förstainstansrätten inte utan att motsäga sig själv kan finna att FNCBV deltog i förlängningen av avtalet av den 24 oktober 2001 och samtidigt godkände våldshandlingarna mot slakterierna. FNCBV har i detta sammanhang betonat att förstainstansrätten fann att kommissionen hade rätt att betrakta användningen av våld som en försvårande omständighet för FNSEA, FNB och JA och således höja deras böter med 30 procent. [47] Förstainstansrätten godtog vidare att kommissionen satte ned FNCBV:s böter med 60 procent på grund av förmildrande omständigheter, bland annat de olagliga blockaderna av anläggningar som tillhörde FNCBV:s medlemmar. [48] FNCBV anser att förstainstansrätten inte har visat att det var tydligt att FNCBV deltog i förlängningen av det avtal som föreslagits av uppfödarna.

91. FNCBV vill de facto få fastställt att organisationen inte deltog i förlängningen av det skriftliga avtalet av den 24 oktober 2001 och att uppfödarnas aktioner efter det att avtalet formellt löpt ut den 30 november 2001 var unilaterala.

92. Det står klart att det skriftliga avtalet av den 24 oktober 2001 ingicks under en period med synnerligen stora spänningar på nötköttsmarknaden i Frankrike i efterdyningarna av den andra galna ko-sjukekrisen, och att uppfödarna utövade omfattande påtryckningar på slakterierna genom bland annat blockader. Trots de omständigheter under vilka avtalet ingicks har FNCBV emellertid inte bestritt den rättsliga kvalificeringen av avtalet av den 24 oktober 2001 som ett avtal enligt artikel 81.1 EG. Som jag tidigare angett [49] anser jag inte att den omständigheten att det inte ”normalt” gynnar slakterier att ekonomiskt ingå avtal eller förlänga avtal om minimipriser och importstopp i sig påverkar förstainstansrättens konstaterande att FNCBV deltog i förlängningen av avtalet av den 24 oktober 2001. Under omständigheterna i förevarande mål anser jag att förekomsten av ett visst tryck på eller tvång mot slakterierna inte hindrar att FNCBV faktiskt deltog i förlängningen av avtalet.

93. Som jag angett ovan [50] anser jag att förstainstansrätten i punkterna 164–184 i den överklagade domen lade fram omfattande bevisning för att FNCBV har deltagit i förlängningen av avtalet av den 24 oktober 2001. Förstainstansrättens konstaterande att FNCBV faktiskt deltog i förlängningen av avtalet påverkas inte heller av

47 — Se punkt 289 i den överklagade domen.
48 — Se punkt 294 i den överklagade domen.
49 — Se ovan punkt 61.
50 — Se ovan punkt 89.

omständigheten att förstainstansrätten fann att kommissionen handlade korrekt när den vid fastställandet av de böter som skulle åläggas beaktade den ekonomiska och faktiska bakgrunden till att avtalet av den 24 oktober 2001 och förlängningen av det hade ingåtts.

94. Enligt min åsikt har FNCBV inte lyckats visa att förstainstansrätten gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den slog fast att FNCBV har deltagit i förlängningen av avtalet av den 24 oktober 2001.

95. Jag föreslår därför att domstolen inte ska bifalla överklagandet i mål C-101/07 P såvitt avser den tredje grunden.

XI — Felaktig rättstillämpning av förstainstansrätten när den kvalificerade avtalet av den 24 oktober 2001 som konkurrensbegränsande och underlät att analysera avtalets verkningar

96. FNCBV har genom sin fjärde grund, som består av två delar, i andra hand gjort gällande att i den händelse domstolen anser att FNCBV deltog i förlängningen av avtalet av den 24 oktober 2001, bör domstolen slå fast att avtalet inte är konkurrensbegränsande och att förstainstansrätten således inte fick underlåta att utreda avtalets verkningar.

97. FNCBV har genom grundens första del i huvudsak gjort gällande att om förstainstansrätten hade gjort en analys av avtalet av den 24 oktober 2001 mot bakgrund av de särskilda rättsliga och ekonomiska omständigheter under vilka det ingicks, skulle den ha insett att det inte enbart utifrån avtalstexten går att sluta sig till att det är konkurrensbegränsande. Avtalet ingicks för att kompensera för gemenskapsmyndigheternas misslyckande. FNCBV har också påpekat att avtalet av den 24 oktober 2001 var fördelaktigt för konsumenterna.

98. FNCBV har genom grundens andra del gjort gällande att avtalet inte hade någon betydande påverkan på importen, konsumentpriserna eller förbindelserna mellan uppfödare och slakterier.

99. Enligt min mening syftade avtalet av den 24 oktober 2001 och den muntliga förlängningen av det till att stoppa importen av nötkött till Frankrike och fastställa ett minimipris för vissa djur. Trots de omständigheter under vilka avtalet ingicks, vilka granskades av förstainstansrätten, anser jag att förstainstansrätten inte har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att kvalificera avtalet av den 24 oktober 2001 som konkurrensbegränsande.

100. Jag föreslår därför att domstolen inte ska bifalla överklagandet i mål C-101/07 P såvitt avser den fjärde grunden.

101. Efter att ha prövat de fyra grunder som åberopats av FNSEA, FNB, FNPL och JA och de sex grunder som åberopats av FNCBV finner jag att ingen av dem kan godtas och att överklagandena i målen C-101/07 P och C-110/07 P bör ogillas.

102. Enligt artikel 122 första stycket i rättegångsreglerna ska domstolen, när överklagandet ogillas, besluta om rättegångskostnaderna. Enligt artikel 69.2 i rättegångsreglerna ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att klagandena ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom klagandena har tappat målet, ska kommissionens yrkande bifallas. Jag anser att Republiken Frankrike ska bära sin rättegångskostnad i enlighet med artikel 69.4 i rättegångsreglerna.

XII — Förslag till avgörande

103. Mot bakgrund av det ovanstående anser jag att domstolen ska

1) ogilla överklagandena,

2) förplikta FNCBV att ersätta rättegångskostnaderna i mål C-101/07 P och förplikta FNSEA, FNB, FNPL och JA att ersätta rättegångskostnaderna i mål C-110/07 P,

3) förplikta Republiken Frankrike att bära sin rättegångskostnad.